

نوع مقاله: پژوهشی

مواجههٔ دبیرکل سازمان ملل متحد با نسل‌کشی مسلمانان روهینگیا (2016-2017)

مریم زارع خانمحمدی¹، فریده محمدعلی‌پور²

تاریخ دریافت: 1398/05/31؛ تاریخ پذیرش: 1400/06/07

چکیده

با وجود گذشت هفت دهه از استقلال کشور میانمار، نگرانی‌های سازمان ملل متحد و در رأس آن، دبیرکل، در مورد اقلیت مسلمان روهینگیا، به قوت خود باقی است. بی‌بهرگی از حق تابعیت و بهر سمیت شناخته نشدن به‌عنوان یک اقلیت قومی-مذهبی، همواره زمینهٔ اعمال رفتارهای تبعیض‌آمیز بر پایهٔ خشونت، جنایت، و نقض حقوق بشر را علیه این اقلیت فراهم کرده است. با بازتاب رسانه‌ای جنایت‌های رخ داده علیه مسلمانان میانمار در سطح جهان و انتظار از سازمان ملل برای رسیدگی به موضوع، دبیرکل با انتصاب دو مشاور ویژه، با عنوان‌های مشاور ویژه در زمینهٔ پیشگیری از نسل‌کشی و مشاور ویژه در مورد مسئولیت‌حمایت، پیوسته وضعیت مردم روهینگیا را بررسی و به‌گونه‌ای جدی بر آن می‌کند. در پژوهش حاضر، با هدف بررسی جنایت‌های رخ داده علیه مسلمانان روهینگیا در میانمار و واکنش دبیرکل به آن، پرسش اصلی این است که «دبیرکل سازمان ملل متحد در برابر رفتارهای خشونت‌آمیز دولت میانمار علیه اقلیت روهینگیا در طول سال‌های 6616 و 7717 چگونه عمل کرده است؟» در پاسخ به این پرسش، با استفاده از رویکرد توصیفی-تحلیلی این‌گونه فرض می‌شود که «دبیرکل سازمان ملل متحد با اتخاذ رویکردهای جدید و ابزارهای نوین در سازمان ملل متحد، در راستای جلب توجه جهانی به وضعیت مسلمانان روهینگیا در میانمار نقش‌آفرینی کرده است». نتایج پژوهش نشان می‌دهد که با وجود تلاش دبیرکل در رأس دبیرخانهٔ سازمان ملل، اقدامات جنایت‌بار علیه آن‌ها در سال‌های 6616 و 1. .. تداوم یافته است.

واژگان کلیدی: نسل‌کشی، دبیرکل سازمان ملل متحد، اقلیت‌های قومی-مذهبی، میانمار، روهینگیا

1. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)
Maryam.zare6899@gmail.com

2. استادیار گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
fm.alipour@khu.ac.ir

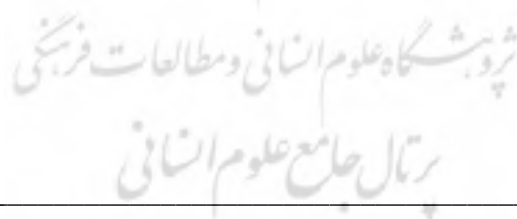
UN Secretary-General's Confrontation with the Genocide of Rohingya's Muslims (2016-2017)

Maryam Zarekhanmohammadi¹, Farideh Mohammad Alipour²

Abstract

Despite the over seven decades of Myanmar's independence, United Nations concerns and at the head of that Secretary-General have remained about the Rohingya Muslim minority. Deprivation of citizenship and lack of recognition as an ethnic-religious have always provided the context to apply discriminatory behavior based on violence, crime and human rights violations against this minority. Along with media reflection about this tragedy in the world and expectation of the United Nations to address this issue, UN Secretary-General has been constantly monitoring and reviewing the situation of the Rohingya people through appointing two special advisers consist of The Special Adviser on the Prevention of Genocide and The Special Adviser on the Responsibility to Protect. In this study, with the aim of reviewing the actions and measures had been taken against the Rohingya Muslims in Myanmar and UN Secretary-General's reaction to it, the main question is that, what role has the UN Secretary-General played in the violent actions of the Myanmar government against the Rohingya minority during 2016 and 2017? In response, with using descriptive and analytical approach it is assumed that the United Nations Secretary-General with awareness of the unfair and inhuman conditions of the Rohingya Muslim minority in Myanmar over the past decades, has played a role in bringing global attention to the situation of Muslim Myanmar by adopting new approaches and new tools at the United Nations. The results of the research illustrate that, despite the efforts of the Secretary-General at the head of the UN Secretariat criminal acts against them have continued in 2016 and 2017.

Keywords: Genocide, UN Secretary-General, Ethnic Minorities, Myanmar, Rohingya.

1. Ph.D Student of International Relations, Shahid Beheshti University (Corresponding Author)

Maryam.zare6899@gmail.com

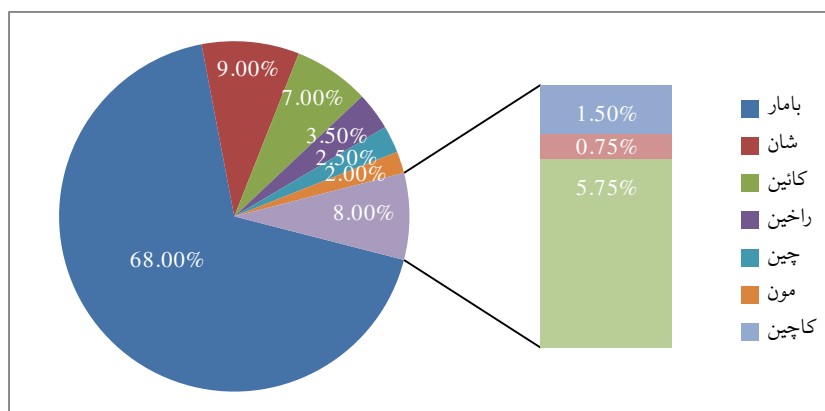
2. Assistant professor, of International Relations, Kharazmi University

مقدمه

مردم روهینگیا^۱، به‌عنوان یک اقلیت مسلمان، حدود 433 درصد از جمعیت 44 میلیون نفری اتحادیه جمهوری میانمار (برمه) را تشکیل می‌دهند (Worldpopulationreview, 2021). برمه، سالیان متمادی مستعمره بریتانیا بود؛ به‌گونه‌ای که از سال 1444 به‌عنوان استانی از کشور هندوستان و از سال 1977 به‌همراه منطقه آراکان^۲ (راخین^۳) جدا از حکومت هند و با عنوان «برمه بریتانیا» همواره زیر سیطره بریتانیا بود و با اعلام استقلال از بریتانیا در تاریخ اول آوریل 1988 و تغییر نام به «میانمار» به‌عنوان یک کشور مستقل به‌رسمیت شناخته شد. روهینگایی‌ها که در فاصله سال‌های 1444 تا 1988 به‌منظور کار از کشورهای بنگلادش و هندوستان به این منطقه مهاجرت کردند، سده‌ها است که اغلب در استان راخین در غرب کشور میانمار سکونت دارند، ولی دولت این کشور، هیچ‌گاه آن‌ها را به‌عنوان یک اقلیت به‌رسمیت نشناخته است.

پس از کودتای نظامیان در سال 1922 و اجباری شدن دریافت کارت شناسایی ملی برای تمام اتباع، به روهینگایی‌ها تنها کارت هویتی داده شد که آن‌ها را به‌عنوان خارجی معرفی می‌کرد. روهینگایی‌ها نه تنها به‌دلیل به‌رسمیت شناخته نشدن به‌عنوان یک اقلیت قومی—مذهبی توسط حکومت، همواره در معرض آزار و اذیت آن بوده‌اند، بلکه بر پایه قانون تابعیت ۱۹۸۲، در طول سال‌های طولانی بی‌تابعیتی خود از محدودیت رفت‌وآمد (خروج از استان راخین و سفر) و بهره‌مند نشدن از امکانات اقتصادی، آموزشی، اجتماعی، مذهبی (انجام مراسم و مناسک دینی)، بهداشتی، و درمانی رنج برده‌اند. به‌بیان روشن‌تر، مسلمانان روهینگیا، اغلب به‌عنوان «تهدیدی علیه نژاد و مذهب» به‌تصویر کشیده شده‌اند و از سال 1 تا 2، آسیب‌پذیری آن‌ها افزایش یافته است (Köhler, 2018: 11). میانمار، به‌عنوان کشوری با 144 اقلیت شناخته می‌شود، اما در نتیجه وضع قانون تابعیت، افراد 155 اقلیت، حق شهروندی دریافت کرده‌اند و در مقابل، به اقلیت روهینگیا و 8 اقلیت دیگر، حق تابعیت داده نشده است.

1. Rohingya
2. Arakan
3. Rakhine

نمودار شماره (۱). ترکیب قومی در میانمار (درصد)

Source: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/eos/print_bm.html

با پایان حاکمیت دولت نظامی در نتیجه انتخابات سال ۲۰۲۲، حکومت جدید دست به اصلاحات دموکراتیک زد، اما شرایط اقلیت روهینگیا تغییری نکرد. تا اینکه در سال ۲۰۲۲، انتشار خبر تجاوز ۳ مرد مسلمان به یک زن بودایی، نه تنها خشم مردم محلی و مأموران دولتی را برانگیخت، بلکه سبب حمله افراطی‌ها به روستاهای مسلمان‌نشین و آتش زدن خانه‌های آن‌ها شد. در نتیجه، پس از سال‌ها نابرابری، تبعیض نظام‌مند، رفتارهای غیرانسانی، و بی‌عدالتی در حق این اقلیت، در تاریخ ۵۵ اوت ۲۰۲۲، گروهی از مردم روهینگیا، به مقر پلیس در استان راخین حمله کردند و سبب کشته شدن چندین نفر از نیروهای امنیتی دولتی شدند. رفتارهای تلافی‌جویانه گروه‌های شبه‌نظامی، ارتش برمه، و نیروهای امنیتی محلی، سرآغاز موج تازه‌ای از روابط تنش‌آمیز بین دولت میانمار و اقلیت روهینگیا بود (Lederer, 2017).

کمک نکردن دولت میانمار به روهینگایی‌های بی‌خانمان و افزون‌بران، ترویج خشونت علیه آن‌ها که سبب مرگ‌ومیر تدریجی یا فرار گسترده آن‌ها به کشورهای همسایه شد، دست‌کم مصداقی از تحمیل شرایط سخت زندگی است. در این شرایط، بسیاری از صاحب‌نظران بر این نظرند که این مصداق‌ها، به‌عنوان رفتارهای سازنده جرم‌نسل‌کشی قابل بررسی هستند و انتظار می‌رود، سازمان ملل متحد، واکنش مناسبی در برابر آن نشان دهد و از آنجا که شورای امنیت، ناتوان از جلب نظر موافق تمام اعضای دائم آن در این باره است، انتظارات به‌سوی دبیرکل سازمان ملل متحد معطوف شده است؛ بنابراین، این پرسش

مطرح می‌شود که «دبیرکل سازمان ملل متحد در برابر رفتارهای خشونت‌آمیز دولت میانمار علیه اقلیت روهینگیا در طول سال‌های 6616 و 7717 چگونه عمل کرده است؟» پاسخ فرضی این پژوهش به پرسش یادشده این است که «دبیرکل سازمان ملل متحد با اتخاذ رویکردهای جدید و ابزارهای نوین در سازمان ملل متحد، در راستای جلب توجه جهانی به وضعیت مسلمانان روهینگیا در میانمار، نقش آفرینی کرده است». گفتنی است، برای پاسخ به پرسش پژوهش و بررسی فرضیه، چارچوب مفهومی نسل‌کشی در قوانین بین‌الملل و مجموعه اقدامات دبیرکل‌ها برای پیشگیری از نسل‌کشی در طول سال‌های متمادی (0000 تا 7717) بررسی و سپس، فعالیت‌های انجام شده، با بیان مصداق‌هایی از واکنش‌های دبیرکل بان‌کی مون، دبیرکل آنتونیو گوترش، مشاور ویژه دبیرکل در حوزه نسل‌کشی، مشاور ویژه دبیرکل در حوزه مسئولیت حمایت، واکاوی شده است. سرانجام، عملکرد دبیرکل در جریان رخداد‌های سال‌های اخیر میانمار و تغییرات ناشی از آن و همچنین وضعیت فعلی این اقلیت را بررسی کرده‌ایم.

1. پیشینه پژوهش

نویسندگان بسیاری به حقوق بشر و مجموعه اقدامات سازمان ملل متحد و نهادهای بین‌المللی دیگر در مورد میانمار توجه نشان داده‌اند. عظیم ابراهیم در کتاب خود با عنوان «روهینگایی‌ها: درون نسل‌کشی پنهان میانمار»¹ تأکید کرده است که این اقلیت، نیازمند اقدام فوری جامعه بین‌الملل است. نویسنده از آنجاکه روهینگایی‌ها روزبه‌روز منزوی‌تر می‌شوند، بازیگران افراطی جدیدی در داخل کشور علیه آن‌ها اقدام می‌کنند (Ibrahim, 2016).

محمد تنظیم‌الدین خان و سایما احمد در مقاله خودشان با عنوان «مقابله با بحران روهینگیا: ارتباط مجمع عمومی و مسئولیت حفاظت»²، دلایل ناکارایی سازمان ملل متحد در مقابله با بحران روهینگیا از اوت 7717 را بررسی و استدلال کرده‌اند که مشکل اصلی در این زمینه، ضعف ذاتی ساختاری سازمان ملل متحد در انجام هرگونه اقدام مؤثر و به‌موقع، هنگام رویارویی با یک بحران انسانی است و مجمع عمومی باید بر اساس دکترین مسئولیت حمایت اقدام کند (Tanzimuddin, Khan and Ahmed, 2019).

1. The Rohingyas: Inside Myanmar's Hidden Genocide

2. Dealing with the Rohingya crisis: The relevance of the general assembly and Responsibility to Protect (R2P)

محمدی و سلطانی در مقاله‌ای با عنوان «چالش‌های حقوق بین‌الملل در حمایت از اقلیت‌های قومی با تأکید بر قوم روهینگیا»، نشان داده‌اند که چالش حقوقی در حمایت از حقوق اقلیت قومی روهینگیا، ریشه در ابهام در تعریف و وضعیت قوم روهینگیا بر اساس قواعد حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی میانمار دارد (Mohammadi & Soltani, 2019).

نجاری و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «حمایت از آزادی مذهب اقلیت روهینگیا در پرتو رویه کمیته حقوق بشر و اسناد نظام بین‌الملل حقوق بشر»، به حق آزادی مذهب و جلوه‌های گوناگون آن (اعم از حق انجام مناسک مذهبی، حق پوشش و استفاده از نمادهای مذهبی و...) در اسناد بین‌المللی و رویه کمیته حقوق بشر توجه کرده و بیان کرده‌اند که نقض آزادی مذهب اقلیت روهینگیا، همه مؤلفه‌های آزادی مذهب را دربر می‌گیرد (Najari et al., 2020).

در اسناد حقوقی و قطعنامه‌های مجمع عمومی و نهادهای دیگر سازمان ملل متحد با محوریت اقلیت روهینگیا، گزارش‌هایی درباره این اقلیت ارائه شده است؛ به‌عنوان مثال، در گزارش شورای حقوق بشر در سال ۰۰۰۰ (A/HRC/43/18)، عوامل تاریخی و الگوهای رایج نقض حقوق بشر و خشونت علیه اقلیت‌های قومی و مذهبی در میانمار بیان شده‌اند. این گزارش با توصیه‌هایی درباره اقدامات دولت، جامعه بین‌الملل، و ذی‌نفعان دیگر، برای بهبود وضعیت، به پایان می‌رسد. بررسی پژوهش‌های انجام‌شده درباره موضوع پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در منابع فارسی و انگلیسی، به نقش دبیرکل‌های سازمان ملل متحد توجه نشده است؛ از این رو، مقاله حاضر این موضوع را به‌عنوان موضوعی جدید بررسی کرده است.

۲. نسل‌کشی

جنایت‌های بین‌المللی، دربرگیرنده چهار نوع جنایت، اعم از نسل‌کشی^۱، جنایت علیه بشریت^۲، جرایم جنگی^۳، و پاکسازی قومی^۴ است. نسل‌کشی برای نخستین بار در تاریخ ۱۱ دسامبر ۱۹۶۶ و با قطعنامه A/RES/96-I مجمع عمومی سازمان ملل متحد به‌عنوان جنایت بین‌المللی به‌رسمیت

-
1. Genocide
  2. Crimes Against Humanity
  3. War Crimes
  4. Ethnic Cleansing

شناخته شد. در این‌گونه جنایت‌ها، دایره بزه‌دیدگان محدود نیست، بلکه بشریت، وجدان جامعه جهانی، و افکار عمومی انسان‌ها به شدت تحت تأثیر قرار می‌گیرند (Rahmanian & Piri, 2013: 37). به بیان روشن‌تر، نقض حق زیست انسان‌ها، به معنای نقض ارزش‌های بنیادین بین‌المللی است (Javidzadeh, 2011: 2)؛ بنابراین، این نوع جنایت با روح و اهداف سازمان ملل متحد مغایرت دارد و از سوی جامعه جهانی محکوم شده است. واژه «نسل‌کشی» در ماده دوم کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایت نسل‌کشی^۱ این‌گونه تعریف شده است: «کشتن اعضای گروه^۲، وارد کردن خسارت جدی جسمی و روانی به اعضای گروه^۳، قرار دادن عمدی گروه در شرایطی از زندگی که به تخریب فیزیکی تمام یا بخشی از آن‌ها منتهی شود^۴، اقدامات اعمال شده به منظور جلوگیری از زادوولد در داخل گروه^۵، انتقال اجباری کودکان از یک گروه به گروه دیگر^۶». جامعه بین‌الملل این تعریف را به‌عنوان عناصر فیزیکی جرم نسل‌کشی پذیرفته است، اما توجه به عنصر ذهنی نیز در احراز نابودسازی کامل یا بخشی از یک گروه ملی، قومی، نژادی، یا مذهبی لازم است (United Nations, 2018). منظور از بخشی از یک گروه اقلیت، شرایطی است که آن‌ها به دلیل خاصی، قابل شناسایی و توجه باشند؛ برای نمونه، در منطقه جغرافیایی مشخصی ساکن باشند. از آنجاکه در بسیاری از موارد، جنایت‌های بین‌المللی به‌گونه‌ای سامانمند و با برنامه‌ای مشخص انجام می‌شوند، بسترهای لازم برای اعمال خشونت گسترده را فراهم می‌کنند و با تشویق افراد به ارتکاب جرم، موجب نهادینه شدن خشونت در جامعه می‌شوند. به بیان روشن‌تر، در برخی از شرایط نسل‌کشی، اعمال خشونت و جنایت علیه گروهی خاص از مردم، وظیفه‌ای ملی به‌شمار آمده و حتی امکان دارد در چارچوب قوانین داخلی کشور نیز بازتاب یافته باشد (Azizi & Haji: 2016: 166).

کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایت نسل‌کشی در تاریخ ۹ دسامبر ۱۹۴۸ در قطعنامه A/RES/260(III) مجمع عمومی با هدف آگاهی از این خطرها و انجام کارهای لازم در راستای

1. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide; A/RES/260 (III)
2. Killing Members of the Group
3. Causing Serious Bodily or Mental Harm to Members of the Group
4. Deliberately Inflicting on the Group Conditions of Life Calculated to Bring about its Physical Destruction in Whole or in Part
5. Imposing Measures Intended to Prevent Births within the Group
6. Forcibly Transferring Children of the Group to Another Group

پیشگیری، کاهش، یا --در حالت مطلوب-- از بین بردن کامل آن تصویب شد تا چارچوب تحلیلی لازم را برای بررسی و ارزیابی عوامل اصلی ایجادکننده این دسته از جنایات‌ها، در اختیار جامعه بین‌الملل قرار دهد. در واقع، کنوانسیون نسل‌کشی، در نهایت در پی حمایت از حق بقای گروه‌های نژادی، ملی، قومی، و مذهبی است (Rostaei & Arashpour, 2016: 52)؛ از این رو، جنایت نسل‌کشی را می‌توان به سه نوع گوناگون نسل‌کشی بیولوژیک، نسل‌کشی فرهنگی، و نسل‌کشی سیاسی تقسیم کرد.

نسل‌کشی بیولوژیک^۱، به معنای دخالت غیرطبیعی در سیاست‌های زادوولد در راستای تغییر در تعریف مردم‌شناختی گروه‌ها در داخل یک کشور است؛ نسل‌کشی فرهنگی^۲، به ممنوعیت زبان‌های منطقه‌ای و از بین بردن آثار و کتاب‌های فرهنگی و مذهبی منجر می‌شود. همچنین، جدا سازی اجباری کودکان از والدین، به این سبب که مانعی برای استمرار هویت گروه به‌شمار می‌آید، در این دسته از نسل‌کشی قرار می‌گیرد؛ نسل‌کشی سیاسی^۳ که کل ساختار حکومتی یک کشور را فرسوده می‌کند. برای برخی دولت‌ها، ساده‌ترین راه برای حل کردن مسائل گروه‌های قومی در یک کشور، انتقال جمعیت یا در یک اقدام شدید، حذف کامل گروه یا همان نسل‌کشی است؛ از این رو، نسل‌کشی را می‌توان به‌عنوان آخرین مرحله پاکسازی قومی در نظر گرفت (Schabas, 2009: 219)؛ بنابراین، باید به این مسئله توجه داشت که این دسته از جنایات‌ها، به‌ویژه جنایت علیه بشریت و نسل‌کشی، اقداماتی نیستند که به‌خودی‌خود رخ دهند، بلکه در طول زمان و برپایه عوامل زمینه‌ساز مستعد، توسعه می‌یابند؛ به همین سبب می‌توان از آن‌ها به‌عنوان اقداماتی اجتناب‌پذیر نام برد.

۳. اقدامات دبیرخانه سازمان ملل متحد؛ تلاش‌های دبیر کل‌ها برای مقابله با نسل‌کشی

سازمان ملل متحد، به‌عنوان مهم‌ترین سازمان بین‌المللی و مرکز هماهنگی اقدامات و عملکردهای کشورهای عضو، متعهد به پیشگیری از نسل‌کشی و مجازات عاملان این نوع جنایت است؛ بنابراین،

1. Biological Genocide
2. Cultural Genocide
3. Political Genocide

به‌منظور مبارزه با نقض قواعد و مقررات حقوق بشر، به‌ویژه نقض قواعد آمره به شکل‌های گوناگون، همواره در برابر سلب حق زیست گروه‌های انسانی یا همان نسل‌کشی، واکنش نشان داده است (Sadeghi, 2002: 102). همچنین، برپایه ماده ۸ کنوانسیون نسل‌کشی، دولت‌های عضو می‌توانند از ارکان صلاحیت‌دار سازمان ملل متحد بخواهند تا بر اساس منشور ملل متحد، اقدامات مقتضی را در راستای پیشگیری و مجازات نسل‌کشی اتخاذ کنند؛ در همین راستا، سازمان ملل متحد از مجموعه سیاست‌های جنایی ویژه و تمام‌قابلیت‌های خود (بند ۵ مقدمه اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی^۱ و ماده یک کنوانسیون پیشگیری و مجازات نسل‌کشی) استفاده کرده است. افزون‌براین، اندیشمندان حقوقی نیز دو دسته دیدگاه، اعم از کلاسیک و مدرن، را در فرایندهای تشکیل دادگاه‌های کیفری بین‌المللی برای محاکمه و مجازات ناقضان حقوق بین‌الملل بشردوستانه و همچنین، بازدارندگی و جلوگیری از تکرار این‌گونه فجایع انسانی بیان کرده‌اند؛ دیدگاه‌های کلاسیک، در بردارنده مجموعه اقداماتی مانند سزادهی، ارباب، و بازدارندگی (برپایه سه ویژگی شدت، قطعیت، و سرعت هم‌زمان) (Safari, 2005: 115)، و اصلاح و درمان^۲ است و دیدگاه‌های مدرن بر فعالیت‌هایی مانند تقبیح عمل، سلب صلاحیت و بازگرداندن آن، و عدالت ترمیمی^۳ صحنه می‌گذارند (Rahmanian & Piri, 2013: 29-34).

دیوان بین‌المللی دادگستری^۴ نیز بر بخشی از قوانین بین‌الملل عرف عمومی در قالب کنوانسیون نسل‌کشی تأکید می‌کند. این موضوع، گویای این است که چه دولت‌ها، کنوانسیون نسل‌کشی را تصویب کرده باشند و چه از تصویب آن سرباز زده باشند، جرم نسل‌کشی، یک اصل انکارناپذیر و یک عرف قانونی از قوانین بین‌المللی است و در نتیجه در چارچوب همین قوانین، ممنوع شده است (UN, 2018). آزار و اذیت یک اقلیت به معنای عام یا اقلیت قومی—مذهبی به‌طور خاص، به معنای رفتارهای مجرمانه مانند قتل، تجاوز، انتقال اجباری جمعیت، و شکنجه یا به‌بیان روشن‌تر، نقض حقوق و آزادی‌های بنیادین یک اقلیت به‌گونه‌ای آشکار، گسترده، و نظام‌مند و با پیروی از یک خط‌مشی دولتی یا سازمانی است (Iranian diplomacy, 2017)؛ از این رو، دبیرکل سازمان ملل متحد،

1. The Rome Statute of the International Criminal Court (A/CONF.183/9)

2. Reform and Cure

3. Restorative Justice

4. The International Court of Justice (ICJ)

به‌عنوان نماد آرمان‌های سازمان ملل و سخنگوی منافع مردم جهان، در دوران تصدی خود، اقدامات مهمی را در راستای اجرای مسئولیت حفظ صلح و امنیت جامعه بین‌الملل، توسعه روابط دوستانه بین ملت‌ها، افزایش پیشرفت اجتماعی، معیارهای زندگی بهتر، و حقوق بشر انجام می‌دهد (UN Information Center, 2009, 5). با رخداد فجایع علیه اقلیت روهینگیا، سه دبیرکل سازمان ملل، کوفی عنان، بان‌کی مون، و آنتونیو گوترش، در روند امور نقش داشته‌اند که در ادامه، ابتدا خلاصه اقدامات آن‌ها در جدول شماره (1)، ارائه و سپس به‌گونه‌ای مشروح بررسی شده است.

جدول ۱. دبیرکل‌ها و فعالیت‌های ضدنسل‌کشی در کشور میانمار

دبیرکل‌های سازمان ملل متحد	سال	فعالیت‌های ضدنسل‌کشی در کشور میانمار
کوفی عنان	0000	سخنان راجسومر لاله 1، گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد درباره عوامل زمینه‌ساز خروج اجباری اقلیت روهینگیا از میانمار؛ - ایجاد محدودیت عمدی در توزیع غذا به همراه گرانی قیمت‌ها؛ - مصادره زمین یا جابه‌جایی محل زندگی؛ - قطع اجباری غذا، آذای، و دریافت اجباری مالیات؛ - ندادن تابعیت و عدم بهره‌مندی از حقوق ملی؛ - محدودیت در انتقال و مسافرت؛ - کار اجباری و بیگاری برای ارتش میانمار.
	3333	تصویب قطعنامه A/RES/58/247 مجمع عمومی علیه وضعیت حقوق بشر در میانمار؛ برای نخستین بار از نقض نظام‌مند حقوق بشر ابراز نگرانی شده است.
	4444	پیشنهاد انتصاب مشاور ویژه دبیرکل برای پیشگیری از نسل‌کشی در همایش بین‌المللی استکهلم با عنوان «پیشگیری از نسل‌کشی: تهدیدها و مسئولیت‌ها»
	66	تشکیل کمیته مشورتی بلندپایه برای پیشگیری از نسل‌کشی
	7777	انتصاب مشاور ویژه با مسئولیت حفاظت از مردم در قطعنامه (S/2007/721)
بان‌کی مون	0009	گزارش سالانه «اجرای مسئولیت حفاظت» (A/63/677) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت
	0010	گزارش سالانه «هشدار اولیه، ارزیابی، و مسئولیت حفاظت» (A/64/864) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت
	0011	گزارش سالانه «نقش ترتیبات محلی و منطقه‌ای در اجرای مسئولیت حفاظت»

فعالیت‌های ضدنسل‌کشی در کشور میانمار	سال	دبیرکل‌های سازمان ملل متحد
(A/65/877-S/2011/393) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت		
گزارش سالانه «مسئولیت حفاظت: واکنش سریع و قاطعانه» (A/66/874-S/2012/578) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت	2212	
درخواست ویجی نامبیار، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در میانمار برای تحقیق بی‌طرفانه درباره خشونت در استان راخین		
دیدار دبیرکل با رئیس‌جمهور، تین‌سین برای صحبت درباره شرایط مردم روهینگیا در استان‌های راخین و کاچین		
تصویب قطعنامه A/C.3/68/L.55/Rev.1 در خصوص ارتقاء و حمایت از حقوق بشر برای اقلیت روهینگیا در کشور میانمار	3313	
گزارش سالانه «مسئولیت حفاظت: مسئولیت دولت و پیشگیری» (A/67/929-S/2013/399) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت		
درخواست تسهیل بازدید نماینده ویژه دبیرکل از میانمار		
نخستین بیانیه آداما دینگ، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد، درباره پیشگیری از نسل‌کشی با توجه به وضعیت میانمار		
گزارش سالانه «اجرای مسئولیت جمعی ما: کمک‌های بین‌المللی و مسئولیت حفاظت» (A/68/947-S/2014/449) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت	4414	
گزارش سالانه «یک تعهد حیاتی و پایدار: اجرای مسئولیت حفاظت» (A/69/981-S/2015/500) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت	5515	
بیانیه مشترک آداما دینگ و جنیفر ولش در مورد انتخابات در میانمار برای توجه به حق مشارکت اقلیت روهینگیا		
ایجاد کمیسیون ویژه با هدف مصالحه بلندمدت بین دولت میانمار و اقلیت روهینگیا به سرپرستی کوفی عنان		
درخواست شورای امنیت سازمان ملل متحد از دولت میانمار مبنی بر اجرای تمام توصیه‌های کمیسیون به رهبری کوفی عنان به منظور توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی برای مقابله با خشونت میان بودایی‌ها و مسلمانان در استان راخین		
گزارش سالانه «بسیج اقدام جمعی: دهه بعدی مسئولیت حفاظت» (A/70/999-S/2016/620) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت	6616	
درخواست آداما دینگ برای فراهم کردن امکان دسترسی فوری نمایندگان سازمان ملل متحد در راستای بررسی‌های بی‌طرفانه و مستقل در استان راخین		
گزارش سالانه «اجرای مسئولیت حفاظت: مسئولیت پذیری برای پیشگیری» (A/71/1016-S/2017/556) به مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت	717	
برگزاری کنفرانس مطبوعاتی و تصویب قطعنامه SG/SM/18676 برای بررسی شرایط	7717	آنتونیو گوترش

فعالیت‌های ضدنسل‌کشی در کشور میانمار	سال	دبیرکل‌های سازمان ملل متحد
اقلیت روهینگیا		
ارائه نامه رسمی به شورای امنیت سازمان ملل متحد درباره وضعیت نگران‌کننده اقلیت روهینگیا		
ارائه بیانیه به دولت میانمار در باره شرایط اقلیت روهینگیا و درخواست توقف فوری خشونت‌ها		
سخنرانی در نشست شورای امنیت درباره بحران پناهندگان روهینگیا		
ارائه بیانیه کلی کری، سفیر سازمان ملل در شورای اقتصادی و اجتماعی، به منظور محکوم کردن اقدامات دولت میانمار و ندادن حق شهروندی به اقلیت روهینگیا		
ارائه دومین بیانیه آداما دینگ درباره وضعیت اقلیت روهینگیا		
- قطعنامه A/HRC/34/L.8/Rev.1 شورای حقوق بشر؛ - گزارش کمیته مشورتی در استان راخین با عنوان «به سوی آینده صلح‌آمیز، منصفانه، و موفق برای تمام مردم استان راخین»؛ - بیانیه رئیس شورای امنیت S/PRST/2017/22 درباره وضعیت حاد اقلیت روهینگیا		
ارائه بیانیه زید رعدالحسین، کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در راستای محکوم کردن اقدامات دولت میانمار و اعلام پاکسازی قومی توسط این دولت		
ارائه بیانیه آداما دینگ و ایوان سیمونویچ، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه مسئولیت حفاظت، در مورد وضعیت استان راخین		
درخواست بازدید کمیته مستقل حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد از استان راخین		
بازدید مرزوقی داروسمن، سرپرست کمیته حقیقت‌یاب حقوق بشر سازمان ملل متحد از اردوگاه‌های آوارگان در بنگلادش و صحبت با آوارگان روهینگایی؛ - بازدید رادیکا کوماراسومی، کارشناس مستقل کمیته حقیقت‌یاب حقوق بشر سازمان ملل متحد، از اردوگاه‌های آوارگان در بنگلادش؛ - بازدید پرامیلا پتن، نماینده ویژه دبیرکل در زمینه خشونت جنسی از اردوگاه‌های آوارگان در بنگلادش		
بازدید آداما دینگ از اردوگاه ککس بازار در کشور بنگلادش و ارائه چهارمین بیانیه درباره وضعیت اقلیت روهینگیا	8818	

1-3. کوفی عنان^۱ (1997-2006)

1. Kofi Annan

در سال ۲۰۰۰ و هم‌زمان با دبیرکلی کوفی عنان، راجسومر لاله، گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد، شش عامل را زمینه‌ساز خروج اجباری اقلیت روهینگیا از میانمار دانسته است که عبارتند از: ۱) ایجاد محدودیت عمدی در توزیع غذا به همراه گرانی قیمت‌ها؛ ۲) مصادره زمین یا جابه‌جایی محل زندگی؛ ۳) قطع اجباری غذا و دریافت اجباری مالیات؛ ۴) ندادن تابعیت و عدم بهره‌مندی از حقوق ملی؛ ۵) محدودیت در انتقال و مسافرت؛ ۶) کار اجباری و بیگاری برای ارتش میانمار (Lallah, 2000: 14). اما کوفی عنان در تاریخ ۳۳ دسامبر ۲۰۱۳، با تصویب قطعنامه A/RES/58/247 مجمع عمومی درباره وضعیت حقوق بشر در میانمار، برای نخستین بار از نقض نظام‌مند حقوق بشر، ابراز نگرانی کرده است. او در سال ۲۰۱۴، در کنفرانس بین‌المللی استکهلم با عنوان «پیشگیری از نسل‌کشی: تهدیدها، و مسئولیت‌ها»^۱، پیشنهاد انتصاب مشاور ویژه دبیرکل برای پیشگیری از نسل‌کشی را ارائه داد.

دبیرکل در راستای اجرای وظایف و مسئولیت‌های سیاسی خود -- که همانا استقرار صلح، حفظ و تحکیم صلح، و نظارت بر آن است -- از مشاور ویژه کمک می‌گیرد. به بیان روشن‌تر، مشاور ویژه، زیر نظر دبیرکل یا دستیار وی برای مشاوره درباره موضوع‌ها و موارد خاص، برگزیده می‌شود (Danesh, 2015: 275-276). این مشاور، مورد حمایت کمیساریای عالی حقوق بشر است و باید گزارش‌های خود را به طور مستقیم به شورای امنیت ارائه دهد. گفتنی است، بان‌کی مون، پیشنهاد تغییر عنوان «مشاور ویژه دبیرکل برای جلوگیری از نسل‌کشی» به «مشاور ویژه دبیرکل برای جلوگیری از نسل‌کشی و جرائم جنایی گسترده»^۲ و همچنین، تغییر جایگاه وی از «مشاور ویژه» به «نماینده ویژه» را به شورای امنیت ارائه داد، اما پذیرفته نشد (UN, 2018). ایجاد این موقعیت، زمینه ارتباط بین نقض نظام‌مند و گسترده حقوق بشر و تهدیدهای صلح و امنیت بین‌المللی را فراهم کرد (Responsibilitytoprotect, 2018). افزون‌براین، کوفی عنان در سال ۲۰۱۶ کمیته مشورتی بلندپایه پیشگیری از نسل‌کشی را به منظور ارائه راهنمایی و پشتیبانی از کار مشاور ویژه دبیرکل برای پیشگیری از نسل‌کشی و همچنین، کمک به تلاش‌های گسترده‌تر سازمان ملل متحد برای پیشگیری و از بین بردن جنایت‌هایی مانند نسل‌کشی تشکیل داد (Responsibilitytoprotect, 2018). طرح اقدام برای

1. The 2004 Stockholm International Forum on "Preventing Genocide: Threats and Responsibilities"

2. Prevention of Genocide and Mass Atrocities

ایجاد منصب مشاور ویژه دبیرکل در حوزه پیشگیری از نسل‌کشی، ۴ محور اصلی دارد که عبارتند از:

۱. ایجاد ارتباط با سازمان ملل متحد در فعالیت‌های پیشگیری از نسل‌کشی و همچنین، تلاش برای افزایش ظرفیت سازمان ملل متحد در راستای انجام تجزیه و تحلیل و مدیریت اطلاعات مربوط به نسل‌کشی یا جنایات؛

۲. گردآوری داده‌های موجود، به‌ویژه از داخل نظام ملل متحد، درباره نقض‌های گسترده و شدید حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشردوستانه با منشأ قومی و نژادی که ممکن است در صورت عدم پیشگیری یا عدم توقف، سبب نسل‌کشی شوند؛

۳. عمل کردن به‌عنوان سازوکار هشدار زود هنگام برای دبیرکل و از طریق ایشان به شورای امنیت، در راستای جلب توجه آن‌ها به موقعیت‌هایی که می‌توانند به‌گونه‌ای بالقوه سبب جنایت نسل‌کشی شوند؛

۴. ارائه توصیه‌های لازم از طریق دبیرکل سازمان ملل به شورای امنیت^۱ درباره فعالیت‌هایی که بهتر است برای پیشگیری یا متوقف شدن نسل‌کشی انجام شوند (Deing, 2016: 2).

از این رو، بر پایه قطعنامه ۱۶۶۶ شورای امنیت (S/RES/1366)، وظیفه مشاور ویژه، مشخص کردن این مسئله نیست که نسل‌کشی رخ داده است یا نه، بلکه وظیفه وی، اطلاع‌رسانی به موقع، آگاه کردن دبیرکل، و همچنین توصیه به دبیرکل درباره خطر زود هنگام جنایت نسل‌کشی است (Dieng, 2016a). دبیرکل و شورای امنیت سازمان ملل متحد می‌توانند بر پایه اطلاعات و یافته‌های مشاور ویژه، مجموعه فعالیت‌های لازم را برای پیشگیری از افزایش خطر جنایت نسل‌کشی مشخص و اجرایی کنند. دفتر مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد برای جلوگیری از نسل‌کشی، به‌منظور راهنمایی جامعه بین‌الملل در راستای ارزیابی هشدارها و خطرهای اولیه جرایم جنایی (مانند جرایم جنگی، نسل‌کشی، پاکسازی قومی، و جنایت علیه بشریت) اقدام به توسعه چارچوبی تحلیلی در قالب یک سند رسمی ملل متحد کرده است. اهمیت این سند به اندازه‌ای است که دبیرکل همه بازیگران منطقه‌ای، ملی، و بین‌المللی را برای به‌کارگیری این سند در راستای آگاهی زود هنگام از

1. The Security Council

نشانه‌های جرایم جنایی و جلوگیری از آن‌ها تشویق کرده است. سند یادشده بر دو ابزار تحلیلی استوار است که عبارتند از:

1. فهرستی، شامل 14 عامل خطرناک برای جرایم جنایی (جرایم جنگی، نسل‌کشی، پاکسازی قومی، و جنایت علیه بشریت) و شاخص‌های هریک از آن‌ها. در بین این 14 عامل، 8 عامل اولیه در تمام جنایت‌ها مشترک هستند؛
2. فهرستی شامل 6 عامل خطرناک؛ دو مورد خاص برای هریک از جنایت‌های بین‌المللی (Dieng, 2016b).

مشاوران ویژه دبیرکل در حوزه پیشگیری از نسل‌کشی، در طول سال‌های 4444 تا gg1g عبارت بودند از:

1. خوان ماندز¹ (7777-4444)؛
2. فرانسیس دنگ² (2212-7777)؛
3. آداما دینگ³ (0000-CC10) (UN, 2018).

3-2. بان کی مون⁴ (2016-2007)

بان کی مون، هشتمین دبیرکل سازمان ملل متحد، به موضوع نسل‌کشی توجه زیادی داشته است؛ به گونه‌ای که در سال 7777، مجموعه فعالیت‌هایی را در راستای گسترش مسئولیت حمایت از اصول و پیاده‌سازی عملی آن‌ها انجام داد؛ برای نمونه، می‌توان از ایجاد جایگاهی با عنوان «مشاور ویژه در مورد مسئولیت حمایت⁵» در تاریخ 11 دسامبر 7777 و در قطعنامه S/2007/721 یاد کرد. بان کی مون، با ایجاد جایگاه مشاور ویژه، در پی یافتن راه‌های تأثیرگذار بر تقویت ظرفیت‌های جلوگیری از نسل‌کشی سازمان ملل متحد بوده است، زیرا حمایت از مردم در برابر نسل‌کشی، جنایت‌های جنگی، پاکسازی قومی، و جرایم علیه بشریت، فرایند پیوسته‌ای است که لازم است، نه تنها در زمان درگیری و بحران، بلکه پیش از آن نیز، اجرایی شود. از سال 7777 8818 سه نفر به

1. Juan Méndez

2. Francis Deng

3. Adama Dieng

4. Ban Ki-Moon

5. The Special Adviser on the Responsibility to Protect

مقام مشاور ویژه در مورد مسئولیت حمایت از مردم رسیده‌اند که عبارتند از: ۱. ادوارد لاک^۱ (2008-2212)؛ ۲. جنیفر ولش^۲ (2013-5515)؛ و ۳. ایوان سیمونوویچ^۳ (2018-6616).

در سال 2212، پس از برگزاری انتخابات در میانمار، دولت جدیدی جایگزین دولت نظامی وقت شد و فعالیت‌هایی را در راستای اصلاحات دموکراتیک انجام داد، اما در وضعیت اقلیت مسلمان روهینگیا، تغییر چشمگیری ایجاد نشد؛ از این رو، ویجی نامبیار، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در میانمار در تاریخ 6 اوت 2212 خواستار تحقیق بی‌طرفانه دربارهٔ خشونت‌ها در استان راخین شد و درخواست خود را به دبیرکل ارائه داد. ادامهٔ درگیری‌ها و نقض حقوق اولیهٔ مردم روهینگیا توسط دولت این کشور، تداوم واکنش‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی را در پی داشت؛ برای نمونه، دبیرکل، بان‌کی مون، در تاریخ 29 سپتامبر 2212 با رئیس‌جمهور، تین سین، دیدار کرد تا دربارهٔ شرایط استان‌های راخین و کاجین در کشور میانمار صحبت کند. در این دیدار، رئیس‌جمهور، تین سین، متعهد به بررسی دلایل ریشه‌ای خشونت‌ها در ایالت راخین شد. در تاریخ 19 نوامبر 3313، دبیرکل، بان‌کی مون، در قطعنامهٔ A/C.3/68/L.55/Rev.1 دربارهٔ ارتقا و حمایت از حقوق بشر برای اقلیت روهینگیا در کشور میانمار، سه درخواست عمده و مهم را مطرح کرد که عبارتند از:

۱. تداوم ارائهٔ خدمات مناسب و پیگیری بحث دربارهٔ وضعیت حقوق بشر، گذار به دموکراسی، و روند آشتی ملی دولت میانمار و مردم، شامل تمام ذی‌نفعان، از جمله گروه‌های دموکراسی طلب و حقوق‌بشری، و همچنین، ارائهٔ کمک‌های فنی در زمینه‌های یادشده به دولت؛

۲. ارائهٔ تمام کمک‌های لازم در راستای توانمندسازی مشاور ویژهٔ دبیرکل در میانمار و گزارشگر ویژه دربارهٔ وضعیت حقوق بشر در میانمار، به منظور اجرای کامل، مؤثر، و هماهنگ وظایف آن‌ها (Köhler, 2018: 12)؛

۳. ارائهٔ گزارش به مجمع عمومی در جلسهٔ شصت و نهم این مجمع و همچنین، ارائهٔ گزارش به شورای حقوق بشر در مورد پیشرفت‌های انجام‌شده در پیاده‌سازی قطعنامه حاضر.

دبیرکل سازمان ملل متحد با ارائهٔ گزارش‌هایی دربارهٔ وضعیت حقوق بشر در میانمار در

1. Edward Luck
2. Jennifer Welsh
3. Ivan Simonovic

تاریخ‌های 13 تا 16 ژانویه، 3 تا 6 فوریه، 21 تا 55 مارس، 55 اوت تا 2 سپتامبر، و 7 تا 10 اکتبر سال 3313، خواستار تسهیل بازدید نماینده ویژه دبیرکل از میانمار شد (Köhler, 2018: 12). همچنین، آداما دینگ، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی¹، در تاریخ 55 مارس 3313 بیانیه‌ای را درباره وضعیت کشور میانمار منتشر کرد. در این بیانیه به این مسئله اشاره شده است که رابطه بین اکثریت بودایی و اقلیت مسلمان روهینگایی در کشور میانمار، همواره سبب نگرانی دبیرکل و مشاور ویژه او در حوزه پیشگیری از نسل‌کشی شده است، زیرا تنش‌های فرقه‌ای در این کشور، همواره خشونت و نقض گسترده حقوق بشر را به همراه داشته است؛ برای نمونه، در سال 3313، موج جدیدی از خشونت بین بودایی‌ها و مسلمانان در استان میختیلا در مرکز کشور میانمار ایجاد شده بود. در این بیانیه، مشاور ویژه دبیرکل، خواهان ریشه‌یابی عوامل ایجادکننده این خشونت‌ها و درگیری‌های فرقه‌ای و حل آن‌ها شد؛ از این رو، از دولت میانمار درخواست کرد تا صرف‌نظر از وابستگی‌های مذهبی و قومی و برپایه مسئولیت‌های قانونی و بین‌المللی، راهبرد جامع ملی، و استانداردهای حقوق بشری خود، نه تنها از تمام مردم این کشور، به ویژه اقلیت‌های در معرض خطر مانند مسلمانان روهینگیا، محافظت و حمایت کند، بلکه مدارا و آشتی را در بین جوامع بودایی و مسلمان، ترویج کرده و گسترش دهد (Dieng, 2013).

در تاریخ 4 نوامبر 5515، آداما دینگ و جنیفر ولش، مشاور ویژه دبیرکل در مورد مسئولیت حمایت از مردم، بیانیه مشترکی را (از طرف دفتر مشترک سازمان ملل متحد در زمینه جلوگیری از نسل‌کشی و مسئولیت حفاظت) درباره انتخابات 8 نوامبر 5515 در میانمار، صادر کردند. در این بیانیه، مشاوران ویژه، با توجه به شرایط اقلیت روهینگیا در فرایند انتخابات، گفته‌اند: «خاموش کردن صدای یک بخش از جمعیت، یکپارچگی هر فرایند انتخاباتی‌ای را به چالش می‌کشد». همچنین، در تأیید اهمیت حیاتی مشارکت تمام بخش‌های جامعه میانمار در انتخابات ملی، این مسئله را یادآوری کرده‌اند که «اقلیت‌های مذهبی، از جمله مردم روهینگیا، بخشی از میانمار هستند و به همین دلیل، ایجاد یک جامعه فراگیر و انعطاف‌پذیر برای دموکراسی و صلح درازمدت در کشور ضروری است» (Dieng, 2015).

در سال 5515، کوفی عنان، هفتمین دبیرکل سازمان ملل متحد، سرپرستی کمیسیونی را با

هدف ایجاد صلح بلندمدت میان دولت میانمار و اقلیت روهینگایی ساکن در استان راخین به‌عهده گرفت، اما این اقدام نیز نتوانست از شدت و دامنه خشونت‌ها علیه این اقلیت بکاهد (Guardian, 2017). در این دوره، شاهد واکنش شورای امنیت سازمان ملل متحد نیز هستیم؛ به‌گونه‌ای که شورا از دولت میانمار درخواست کرد که تمام تو صیه‌های کمیسیون به‌رهبری کوفی عنان، مبنی بر توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی برای مقابله با درگیری‌های مرگبار میان بودایی‌ها و مسلمانان در استان راخین، را اجرایی کند. از سال ۶۶۱۶ و در پی ایجاد موج جدید تنش‌ها بین دولت و مردم روهینگیا، شاهد دور جدیدی از واکنش‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی با محوریت ویژه شرایط این اقلیت بوده‌ایم؛ به‌گونه‌ای که سازمان ملل متحد، در ۴ سپتامبر ۶۶۱۶ اعلام کرد که دولت میانمار از فرستادن مواد اساسی و نیازهای اولیه مانند غذا، دارو، و آب توسط نهادهای کمک‌رسان سازمان ملل برای هزاران غیرنظامی ساکن در شمال استان راخین، جلوگیری کرده است (Guardian, 2017)، اما دولت میانمار، کمک‌های بین‌المللی را کمک به تروریست‌های مستقر در شمال استان راخین به‌شمار آورده است.

در تاریخ ۲۹ نوامبر ۶۶۱۶، آداما دینگ، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی، بیانیه‌ای را درباره وضعیت شمال استان راخین میانمار (پس از رویدادهای اکتبر ۶۶۱۶) صادر کرد. در پی پخش اخبار مربوط به حوادث رخ داده در میانمار، مشاور ویژه دبیرکل، نگرانی خود را از وضعیت بد حقوق بشر و حقوق بشردوستانه و همچنین، کاهش چشمگیر امنیت در استان راخین در قالب بیانیه‌ای، اعلام، و تأکید کرد که به‌دلیل محدودیت‌های موجود، دسترسی به این استان امکان‌پذیر نیست^۱؛ بنابراین، از یک سو، نمی‌توان این اتهام‌ها را تأیید کرد و از سوی دیگر، بدگمانی و نگرانی‌های جامعه جهانی نیز به‌قوت خود باقی است. براین اساس، دینگ، خواهان فراهم شدن امکان دسترسی فوری نمایندگان سازمان ملل متحد و سازمان‌های بین‌المللی دیگر، به‌منظور انجام بررسی‌های بی‌طرفانه و مستقل در استان راخین شد. مشاور ویژه، سرانجام، یادآوری می‌کند که جامعه بین‌الملل وظیفه دارد در هر زمان و هر کجای جهان که این نوع از اقدامات رخ دهد، به‌سرعت واکنش نشان داده و وظیفه ملی کشورها در قبال مردم و پایبندی به

1. Statement by Adama Dieng, United Nations Special Adviser on the Prevention of Genocide, on the situation in northern Rakhine State, Myanmar (29 November 2016).

تعهدات بین‌المللی را به آن‌ها یادآوری کند.

بان‌کی مون، در طول سال‌های 0009 تا 7717، مجموعه‌ای از گزارش‌های سالانه را در راستای توسعه مفهومی و عملی مسئولیت برای حمایت از مردم، به مجمع عمومی سازمان ملل متحد¹ و شورای امنیت² ارائه داد (UN, 2018). این گزارش‌ها عبارتند از:

1. گزارش «اجرای مسئولیت حمایت»³ (A/63/677) در سال 0009؛
2. گزارش «هشدار اولیه، ارزیابی، و مسئولیت حمایت»⁴ (A/64/864) در سال 0010؛
3. گزارش «نقش ترتیبات محلی و منطقه‌ای در اجرای مسئولیت حمایت»⁵ (A/65/877- S/2011/393) در سال 0011؛
4. گزارش «مسئولیت حمایت: واکنش سریع و قاطعانه»⁶ (A/66/874-S/2012/578) در سال 2212؛
5. گزارش «مسئولیت حمایت: مسئولیت دولت و پیشگیری»⁷ (A/67/929-S/2013/399) در سال 3313؛
6. گزارش «اجرای مسئولیت جمعی ما: کمک‌های بین‌المللی و مسئولیت حمایت»⁸ (A/68/947-S/2014/449) در سال 4414؛
7. گزارش «یک تعهد حیاتی و پایدار: اجرای مسئولیت حمایت»⁹ (A/69/981-S/2015/500) در سال 5515؛
8. گزارش «بسیج اقدام جمعی: دهه بعدی مسئولیت حمایت»¹⁰ (A/70/999-S/2016/620) در سال 6616؛

-
1. The General Assembly
  2. The Security Council
  3. Implementing the Responsibility to Protect
  4. Early Warning, Assessment and the Responsibility to Protect
  5. The Role of Regional and Subregional Arrangements in Implementing the Responsibility to Protect
  6. Responsibility to Protect: Timely and Decisive Response
  7. Responsibility to Protect: State Responsibility and Prevention
  8. Fulfilling Our Collective Responsibility: International Assistance and the Responsibility to Protect
  9. A Vital and Enduring Commitment: Implementing the Responsibility to Protect
  10. Mobilising Collective Action: The Next Decade of the Responsibility to Protect

۹. گزارش «اجرای مسئولیت حمایت: مسئولیت پذیری برای پیشگیری»^۱ (A/71/1016- S/2017/556 در سال ۷۷۱۷).

تمام این گزارش‌ها، بر سه اصل بنیادین برابر و تقویت‌کننده استوارند؛ اگرچه هر یک از این اصول، دارای راهکارهای اجرایی متنوع و گاه موازی و در امتداد یکدیگر هستند:

۱. ایجاد انعطاف‌پذیری ملی^۲: بررسی این مسئله که دولت‌ها چگونه می‌توانند مسئولیت محافظت از مردم کشورشان در برابر جنایت‌های جنگی، نسل‌کشی، پاکسازی قومی، و جنایت علیه بشریت را اجرا کنند (A/67/929-S/2013/399):

- آموزش برای پیشگیری از جرم و جنایت؛
- هشدار اولیه و افزایش ظرفیت پیشگیری از خشونت؛
- عدالت انتقالی قانونی و مؤثر؛
- توزیع مناسب منابع اقتصادی؛
- حاکمیت قانون و حقوق بشر؛
- نظارت بی‌طرفانه در انتقال سیاسی؛
- افزایش ظرفیت گفت‌وگو و حل‌وفصل اختلاف‌ها؛
- ایجاد بخش امنیت حرفه‌ای و پاسخ‌گو.

۲. تشویق، کمک، و ظرفیت‌سازی بین‌المللی^۳: مشخص کردن مسئولیت جمعی جامعه بین‌الملل در راستای کمک و تشویق دولت‌ها برای اجرای مسئولیت محافظت از مردم کشورشان و همچنین، ایجاد ظرفیت‌های لازم برای انجام دادن این مسئولیت (A/68/947-S/2014/449):

- پشتیبانی از یک بخش امنیتی حرفه‌ای و پاسخ‌گو؛
- پشتیبانی از تلاش‌های انجام‌شده برای مبارزه با خشونت جنسی؛
- ایجاد ظرفیت برای گفت‌وگو و حل‌وفصل اختلاف‌ها؛
- حفظ صلح و ارائه کمک‌های تثبیت‌کننده آن؛

1. Implementing the Responsibility to Protect: Accountability for Prevention
 2. Creating National Flexibility
 3. International Encouragement, Assistance and Capacity-Building

- اجرای دیپلماسی پیشگیرانه؛
- حمایت از مؤسسه‌های بی‌طرف برای نظارت بر انتقال قدرت؛
- نظارت بین‌المللی بر وضعیت حقوق بشر؛
- ایجاد ظرفیت لازم برای مقابله با سخنان متعصبانه و نفرت‌آمیز؛
- ایجاد هشدار اولیه و ظرفیت پیشگیری از خشونت؛
- حمایت از مؤسسه‌های مستقل قضایی و حقوق بشری؛
- حمایت از عدالت انتقالی قانونی و مؤثر؛
- حمایت از پناهندگان و آوارگان داخلی؛
- حمایت از غیرنظامیان در موارد اضطراری بشردوستانه.

3. واکنش سریع و قاطعانه¹: گسترش دهنده مسئولیت جامعه بین‌المللی برای استفاده از ابزارهای مناسب دیپلماتیک، بشردوستانه، و شیوه‌های دیگر به منظور محافظت از مردم در برابر جرایم و رفتارهای خشونت‌آمیز است. همچنین، اجرای اقدامات جمعی بر پایه منشور سازمان ملل متحد برای موارد خاص و در شرایطی که دولت ملی مقتدری وجود ندارد تا مسئولیت خود را در حمایت از مردم در برابر جنایات‌های جنگی، نسل‌کشی، پاکسازی قومی، و جنایت علیه بشریت انجام دهد (A/66/874-S/2012/578):

- حمایت عمومی؛
- اعمال تحریم‌ها؛
- ارجاع به دادگاه کیفری بین‌المللی؛
- دیپلماسی پیشگیرانه؛
- حمایت از پناهندگان و آوارگان داخلی؛
- میانجیگری و گفت‌وگوی سیاسی؛
- تحقیقات جنایی، مأموریت‌های حقیقت‌یاب و کمیسیون تحقیق؛
- مأموریت‌های نظارتی و کنترلی؛

• حمایت از غیرنظامیان در موارد اضطراری بشردوستانه؛

• استفاده از زور بر پایه فصل هفتم منشور ملل متحد.

در اجلاس جهانی سال ۵۵۵۵ و هم‌زمان با دبیرکلی کوفی عنان، سران تمام کشورها بر مسئولیت حمایت از مردم در برابر نسل‌کشی، جنایت‌های جنگی، پاکسازی قومی، و جنایت‌ها علیه بشریت تأکید کرده‌اند؛ مسئولیتی که بر سه اصل یادشده دلالت دارد و بیشتر با عنوان «مسئولیت حمایت» شناخته می‌شود، در همین اجلاس، به تصویب جامعه جهانی رسید (Simonović, 2016, p. 1). در بخش‌های زیادی از گزارش‌های دبیرکل، به این مسئولیت اشاره شده است.

3-3. آنتونیو گوترش^۱

آنتونیو گوترش که در تاریخ اول ژانویه ۷۷۱۷ به‌عنوان دبیرکل سازمان ملل انتخاب شد، در کنفرانس مطبوعاتی ۱۳ سپتامبر ۷۷۱۷ خود در قطعنامه SG/SM/18676 شرایط اقلیت روهینگیا در کشور میانمار را بررسی کرده است. وی در این کنفرانس، بر افزایش تعداد پناهندگان روهینگیا در کشور بنگلادش و اسکان آن‌ها در شهرک‌های موقت این کشور و همچنین، در اردوگاه پناهندگان در سوماترای اندونزی تأکید کرده و خاطر نشان کرده است که شمار پناهندگان، روند صعودی دارد؛ به‌گونه‌ای که تنها طی چند هفته، شمار پناهندگان از ۱۲۵۰۰۰ نفر به ۰۰۰۰۰۰ نفر رسیده است. گوترش، با تأکید بر اجرای پاکسازی قومی در کشور میانمار، وضعیت اقلیت مسلمان روهینگیا، به‌ویژه زنان و کودکان، را اسفناک دانسته است.

دبیرکل، به‌طور جدی خواستار پایان دادن به خشونت علیه مردم روهینگیا در استان راخین شده و همچنین، با ارائه نامه‌ای رسمی به شورای امنیت سازمان ملل متحد، نگرانی فزاینده خویش را در مورد شرایط اقلیت روهینگیا بیان کرده است. گفتنی است، از سال ۱۹۰۹ تاکنون، این نخستین بار است که چنین اقدامی توسط یک مقام سازمان ملل متحد انجام می‌شود. با وجود سخنان و درخواست‌های دبیرکل گوترش و لوئیس چاربوننو، رئیس سازمان دیده‌بان حقوق بشر^۲ و نماینده سازمان عفو بین‌الملل^۳، مبنی بر در نظر گرفتن عنوان «نسل‌کشی» برای رخدادهای استان راخین،

1. Antonio Guterres

2. Human Rights Watch's UN Director Louis Charbonneau

3. Amnesty International

شورای امنیت در بیانیه‌ای اعلام کرد که هنوز شواهد کافی برای اعلام این بحران به‌عنوان نسل‌کشی وجود ندارد، اما، دبیرکل، همواره بر فاجعه‌بار بودن وضعیت حقوق بشر، بی‌ثباتی، و ناامنی در کشور میانمار برای اقلیت روهینگیا تأکید کرده است.

دولت میانمار، از ورود محققان سازمان ملل متحد برای انجام بررسی‌های لازم درباره شرایط اقلیت روهینگیا جلوگیری می‌کند. آنتونیو گوترش، به اقدامات دولت میانمار واکنش نشان داده و خواستار توقف خشونت‌ها، توقف اقدامات نظامی، حمایت از غیرنظامیان، ایجاد شرایط عادی اقتصادی-اجتماعی، ایجاد قوانین و مقررات حقوقی جدید و اجرای آن‌ها، و بهر سمیت شناختن حقوق آوارگان اجباری از این کشور شده است (Lederer, 2018)؛ هرچند دولت میانمار ادعا کرده است که حملات نیروهای دولتی، تنها به‌منظور دفاع از خود انجام می‌شود و بیشتر کشته‌شدگان نیز تروریست بوده‌اند (Beyrer & Adeeb, 2017: 1570). افزون‌براین، گوترش نیز مانند دبیرکل‌های پیشین سازمان ملل متحد، خواستار بهر سمیت شناخته شدن این اقلیت مسلمان به‌عنوان شهروند کشور میانمار و دادن تابعیت به آن‌ها شد؛ به‌گونه‌ای که این مردم بتوانند مطابق با قوانین نوین کشور، از فرصت‌های اشتغال، تحصیل، و استفاده از خدمات بهداشتی-درمانی برخوردار شوند.

دبیرکل سازمان ملل متحد در تاریخ ۷۷ سپتامبر ۷۷۱۷ در نشست شورای امنیت بیان کرد که بحران پناهندگان روهینگیا، یک کابوس حقوق بشری است (UN News, 2017). به‌گفته‌ی وی، از ماه اوت ۷۷۱۷، نزدیک ۰۰۰ هزار نفر از استان راخین میانمار به کشور بنگلادش گریخته‌اند که ۹۴ درصد آن‌ها از اعضای جامعه مسلمانان روهینگیا بوده‌اند. افزون‌براین، مقامات دولت میانمار نیز از تخلیه ۱۶۶ روستای مسلمان‌نشین (از مجموع ۷۷۱ روستا) در استان راخین خبر داده‌اند؛ از این رو، دبیرکل نه‌تنها خواستار واکنش سریع جامعه بین‌الملل (مانند دفتر کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد^۱، دفتر هماهنگی امور بشردوستانه^۲، سازمان بین‌المللی مهاجرت^۳، و سازمان‌های غیردولتی) و در رأس آن، شورای امنیت، برای جلوگیری از بی‌ثباتی بیشتر، پیدا کردن راه‌حل بادوام، و دست‌رسی فوری و ایمن به مردم آسیب‌دیده شد، بلکه تأکید کرد که دولت میانمار

-
1. The UN High Commissioner for Refugees (UNHCR)
  2. The Office for Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)
  3. The International Organization for Migration (IOM)

باید هرچه زودتر، امنیت و آرامش را برای تمام اقلیت‌های میانمار فراهم کند و قانون را بدون هیچ قید و شرطی اجرا کند. محورهای بحث گوترش در این جلسه — که به طور خاص به دولت میانمار مربوط می‌شدند — عبارتند از: ارائه حق شهروندی به اقلیت روهینگیا؛ بازگرداندن اعتماد متقابل جامعه روهینگیا و دولت؛ فراهم کردن شرایط بازگشت امن، باثبات، و داوطلبانه (بدون زور و ارعاب) پناهندگان به استان راخین بر پایه قانون بین‌المللی پناهندگان^۱. وی بیانیه مشترک وزیران امور خارجه بنگلادش و میانمار در سال ۱۹۹۲^۲ را نقطه شروع خوبی (اما ناکافی) برای این اقدام می‌داند. کلی کری^۳، سفیر سازمان ملل متحد در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل^۴ نیز مانند گوترش، عدم بهره‌مندی اقلیت روهینگیا از حق شهروندی میانمار را دلیل بروز این رخدادهای خشونت‌آمیز دانسته و آن را به شدت محکوم کرده است.

در پی گزارش دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد^۵ درباره وضعیت شمال استان راخین، آداما دینگ، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی، در تاریخ ۶ فوریه ۷۷۱۷، دومین بیانیه خود را منتشر کرد. او در این بیانیه اعلام کرد که بر پایه شواهد و مستندات گنجانده شده در گزارش دفتر کمیساریای عالی، مردم غیرنظامی استان راخین مورد خشونت و سرکوب نیروهای نظامی دولت میانمار قرار گرفته‌اند؛ به بیان روشن‌تر، نقض گسترده حقوق بشر، اعم از قاچاق دسته‌جمعی افراد، قتل کودکان و نوزادان، ناپدید شدن افراد، و ضرب و شتم وحشیانه، علیه اقلیت مسلمان روهینگیا در استان راخین رخ داده است. اگرچه، مشاور ویژه دبیرکل در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی، از تعهد دولت میانمار برای رسیدگی به این وضعیت، استقبال کرد، ولی یادآوری کرد که کمیته‌ای که پیشتر توسط دولت میانمار در راستای بررسی اتهام‌های وارد شده و اقدامات خشونت‌آمیز نیروهای دولتی میانمار علیه مردم روهینگیا به رهبری معاون رئیس‌جمهور (یومینت سو^۶) تشکیل شده بود، از فقدان شواهد و مدارک کافی، دال بر وجود نقض حقوق بشر خبر

1. The International Refugee Law

2. The 1992 Joint Statement of the Foreign Ministers of Bangladesh and Myanmar; RSC/EBUT/FB-46 RAH

3. Kelley Currie

4. UN Ambassador to the UN Economic and Social Council

5. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

6. Vice-President U Myint Swe

داده است (Dieng, 2017). این مسئله، موجب نگرانی مشاور ویژه دبیرکل شده بود، زیرا بر این نظر بود که تناقض آشکاری میان یافته‌های کمیته دولتی میانمار و کمیساریای عالی حقوق بشر وجود دارد؛ از این رو، به نظر دینگ، این کمیته از صلاحیت لازم برای بررسی و انجام تحقیقات جدید برخوردار نیست. در نتیجه، خواهان واگذاری انجام تحقیقات به یک نهاد مستقل، بی طرف، و زیر نظر ناظران بین‌المللی سازمان ملل متحد شد و همچنین، تأکید کرد که کم‌کاری در این زمینه جایز نیست، زیرا تمام رخدادهای جاری در استان راخین، اتفاقی نبوده و دارای پیشینه تاریخی — اعم از رفتارها و سیاست‌های طولانی مدت تبعیض آمیز علیه مسلمانان روهینگیا و عدم توفیق در ایجاد شرایط صلح و امنیت برای این مردم — بوده است. دینگ، تأکید می‌کند که دولت‌ها، مسئولیت حمایت و محافظت از مردم سرزمین خود را به عهده دارند و چنانچه مجموعه‌ای از فعالیت‌های نظام‌مند، سازمان‌دهی شده، و گسترده علیه یک اقلیت در یک کشور با شدیدترین و غیرانسانی‌ترین روش‌ها مانند قتل، شکنجه، و... انجام شود، شاهد وقوع جنایت علیه بشریت و نسل‌کشی خواهیم بود. قطعنامه A/HRC/34/L.8/Rev.1 شورای حقوق بشر در 22 مارس 7717، گزارش کمیته مشورتی در استان راخین با عنوان «به سوی آینده صلح‌آمیز، منصفانه، و موفق برای تمام مردم استان راخین¹» در اوت 7717، و بیانیه رئیس شورای امنیت S/PRST/2017/22 در 6 نوامبر 2017، گویای وضعیت اقلیت روهینگیا است (Global2p, 2017: 2).

زید رعدالحسین²، کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در سخنرانی خود در شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد³ در ژنو، در تاریخ 11 سپتامبر 7717، عملیات نظامی و امنیتی دولت میانمار علیه اقلیت روهینگیا در استان راخین را وحشیانه دانست و آن را به شدت محکوم کرد. وی تأکید کرد که آمار جمعیت روهینگایی که از طریق مرزها به بنگلادش فرار می‌کنند یا در روستاها به قتل می‌رسند، روبه‌فزونی است؛ بنابراین، آشکارا اعلام کرد که دولت میانمار باید عملیات بی‌رحمانه نظامی خود را علیه این اقلیت متوقف کند و مسئولیت تمام اقدامات گسترده تبعیض آمیز و نقض‌های رخ داده بر ضد مردم روهینگیا را بپذیرد. به نظر زید رعدالحسین، وضعیت

1. Towards a Peaceful, Fair and Prosperous Future for the People of Rakhine

2. Zeid Ra'ad Al Hussein

3. The UN Human Rights Council

روهینگیایی‌ها، نمونه‌ای از پاکسازی قومی به‌شمار می‌آید (The Guardian, 2017). در واقع، رعدالحسین بر از دست رفتن تدریجی حقوق مدنی و سیاسی اقلیت روهینگیایا به شدت تأکید کرد (Beyrer & Adeeb, 2017: 1571). در نتیجه فشارهای جامعه بین‌الملل، وزارت امور خارجه میانمار به رهبری آنگ سان سوچی^۱ بیان کرد که از نگرانی‌های جهانی در مورد آوارگی و رنج‌های وارد شده آگاه شده و به تمام افراد آسیب‌دیده در بحران‌های خشونت‌آمیز اخیر رسیدگی می‌کند، اما در بیانیه منتشر شده توسط دولت میانمار، تنها نام اقلیت‌های رسمی آسیب‌دیده در استان راخین مطرح شده و هیچ اسمی از اقلیت روهینگیایا برده نشده بود، زیرا آن‌ها در این کشور، به‌طور رسمی، اقلیت قومی به‌شمار نمی‌آیند. همچنین، سخنگوی وزارت امور خارجه میانمار اشاره کرده است که حملات اخیر، بیشتر برای خراب کردن وجهه دولت میانمار در آستانه انتشار گزارش کوفی عنان، دبیرکل پیشین سازمان ملل متحد، انجام شده است.

سومین بیانیه آداما دینگ، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی، به‌طور مشترک با ایوان سیمونویچ^۲، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه مسئولیت حمایت^۳، درباره وضعیت شمال استان راخین در تاریخ ۱۹ اکتبر ۷۷۱۷ منتشر شد. در این بیانیه مشترک، هر دو مشاور ویژه، خواستار انجام اقدامات فوری دولت میانمار برای متوقف کردن و مقابله با اعمال جنایتکارانه در استان راخین شدند. اما با وجود درخواست‌ها و هشدارهای مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی، مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه مسئولیت حمایت، و حتی مقامات سازمان‌های بین‌المللی دیگر، دولت میانمار به تعهدات خود در قبال قوانین بین‌المللی و از آن مهم‌تر، مسئولیت حمایت از مردم سرزمینش در برابر جرایم جنایی، پایبند نبوده است. افزون‌براین، مشاوران ویژه بر این نظر بودند که جامعه بین‌المللی نیز به همان اندازه دولت میانمار در انجام مسئولیت‌های خود در این زمینه ناکام مانده است^۴. البته آن‌ها از تعدیل و تغییر شرایط، ناامید نشدند و با حمایت از توصیه‌های اعضای شورای امنیت، بار دیگر در تاریخ ۱۳ اکتبر

1. Aung San Suu Kyi

2. Ivan Simonovic

3. United Nations Special Adviser on the Responsibility to Protect

4. Statement by Adama Dieng, United Nations Special Adviser on the Prevention of Genocide and Ivan Simonovic, United Nations Special Adviser on the Responsibility to Protect, on the situation in northern Rakhine state, Myanmar (19 October 2017).

7717 و پس از جلسه آریا¹، به دولت میانمار اعلام کردند که باید هرچه زودتر به خشونت‌های نیروهای نظامی علیه غیرنظامیان روهینگیا پایان دهد و شرایط دسترسی به حقوق بشردوستانه، امنیت، و بازگشت آوارگان به وطن (از بنگلادش به میانمار) را فراهم کند. همچنین، از دولت میانمار خواستند تا زمینه ورود و بازدید کمیته مستقل حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد² از استان راخین را فراهم کند. سرانجام، مشاوران ویژه به این نتیجه رسیدند که تنها با اتحاد و همزیستی مسالمت‌آمیز میان تمام اقشار و گروه‌های جامعه می‌توان شاهد صلح و توسعه در کشور میانمار بود.

مرزوقی داروسمن، سرپرست کمیته حقیقت‌یاب حقوق بشر سازمان ملل متحد³، در تاریخ 77 اکتبر 7717 اعلام کرد که اگرچه بازرسان این گروه (3 کارشناس مستقل) اجازه سفر به کشور میانمار را نداشتند، ولی در طول 3 روز با تعدادی از 000 هزار آواره روهینگایی — که خودشان را به بنگلادش رسانده بودند — گفت‌وگو کرده‌اند. وی بر پایه مصاحبه‌های انجام‌شده بیان کرد که آوارگان روهینگیا، قربانی کشتار، شکنجه، تجاوز، و آتش‌افروزی عمدی، روشمند، و پیوسته بوده‌اند. پرامیلا پتن⁴، نماینده ویژه دبیرکل در زمینه خشونت جنسی، پس از مصاحبه با آوارگان روهینگایی در کشور بنگلادش در نوامبر 7717 اعلام کرد که شاهد رخداد‌های بسیار دردناکی، از جمله بردگی جنسی در زمان اسارت توسط نیروهای نظامی⁵، تجاوز جنسی توسط فرد یا گروهی از سربازان⁶، اجبار به برهنگی در انظار عمومی⁷، در مورد مردم روهینگیا بوده است؛ جنایت‌هایی که تنها به سبب قومیت و مذهب بر این اقلیت روا داشته شده است (Nebhay, 2017).

در گزارش حقوق بشر کشور بنگلادش در 44 دسامبر 7717 عنوان شده است که از اوایل دسامبر، نزدیک به 555 هزار تا 000 هزار روهینگایی، به سبب تعصب‌های قومی و مذهبی دولت میانمار به کشور بنگلادش گریخته‌اند⁸.

1. Arria Formula Meeting
2. The Human Rights Council Independent International Fact-Finding Mission
3. The United Nations Fact-Finding Mission on Myanmar
4. Pramila Patten
5. Sexual Slavery in Military Captivity
6. Rape by a Person or a Group of Soldiers
7. Forced Public Nudity
8. Report of the UN Children's Fund, Bangladesh: Humanitarian Situation report No.16, Rohingya influx, (24 December 2017).

آداما دینگ، پس از بازدید از کشور بنگلادش و اردوگاه کاکس بازار^۱، در راستای اعلام ارزیابی‌های انجام شده از وضعیت پناهندگان روهینگایی (Dieng, 2016b)، چهارمین بیانیه خود در طول ۵ سال گذشته را در تاریخ ۷ تا ۱۳ مارس ۸۸۱۸ منتشر کرد. دینگ در این بیانیه تأکید کرد که تعداد زیادی از مردم روهینگیا، به سبب خشونت‌های بسیار شدید دولت میانمار در فاصله زمانی اکتبر ۶۶۱۶ تا اوت ۷۷۱۷ از مرزهای کشور عبور کرده و در کشور بنگلادش آواره شده‌اند. او رفتارها و اقدامات انجام شده علیه روهینگایی‌ها را یک فاجعه انسانی ناشی از عملکرد دولت میانمار و کم‌توجهی جامعه بین‌الملل به این موضوع دانسته است. برپایه سخنان مشاور ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌کشی، از سال ۶۶۱۶، موج جدیدی از شکنجه، قتل، تحقیر، تجاوز جنسی، و حتی زنده سوزاندن مردم بی‌گناه روهینگیا، تنها به دلیل قومیت و مذهب آن‌ها، آغاز شده است. این وضعیت، گویای تلاش برای پاکسازی استان راخین از حضور مسلمانان روهینگیا یا به عبارت بهتر، از بین بردن این اقلیت در صورت امکان است. اگرچه، این مسئله هنوز تأیید نشده است، ولی در صورت تأیید مقامات بین‌المللی، در چارچوب نسل‌کشی قرار خواهد گرفت (Dieng, 2018).

نتیجه‌گیری

بی‌شک، سازمان ملل متحد، و در رأس آن، دبیرکل، برای از بین بردن یا پیشگیری از نسل‌کشی و جرایم جنایی دیگر، راه بسیار طولانی‌ای را پیموده است؛ به گونه‌ای که در تمام این سال‌ها، تلاش برای از بین بردن تبعیض و تعصب در تمام شکل‌های آن و همچنین، جلوگیری از گسترش نفرت و دشمنی، هدف‌گذاری و پیگیری شده‌اند، زیرا تبعیض علیه افراد و گروه‌ها بر پایه هویت مذهبی، قومی—نژادی، زبانی، و ملی، یکی از مهم‌ترین مصداق‌های جرایم جنایی، از جمله نسل‌کشی، به شمار می‌آید. در پی تعصب‌ها و تبعیض‌های ایجاد شده علیه یک گروه خاص، بی‌شک، نخستین موضوع‌هایی که اعضای گروه با آن روبه‌رو می‌شوند، عدم دسترسی به امنیت، عدم اشتغال در مشاغل دولتی و مهم، عدم بهره‌مندی از منابع و فرصت‌هایی مانند تحصیل، خدمات

بهداشتی—درمانی، خدمات رفاهی—تفریحی، حذف نظام‌مند از روندهای تصمیم‌گیری کشوری مانند انتخابات، و... است. اما شرایط تحمیل شده به گروه‌های مورد تبعیض، به موارد یاد شده ختم نمی‌شود، بلکه در شرایط حادث‌تر، مواردی مانند کشتار، شکنجه، و تجاوز نیز مشاهده می‌شوند.

از این رو، اگر روند تبعیض تا سطح دشمنی، ترس، و سوءاستفاده ادامه یابد، سرانجام، وقوع جرم نسل‌کشی، محتمل خواهد بود (Dieng, 2016a: 1). با توجه به دامنه و شدت فعلی بحران انسانی در سراسر جهان، از یک سو، شاید بتوان گفت که دفتر ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در حوزه مسئولیت محافظت از مردم و به ویژه دفتر ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در حوزه پیشگیری از نسل‌کشی، در انجام وظایف خود شکست خورده‌اند، اما از سوی دیگر، نمی‌توان پیشرفت‌های انجام شده در زمینه اقدامات عملی و توسعه اصول مهم و جهان‌شمول را نادیده گرفت. نکته مهم در این باره، به تعهدات دولت‌ها و اجرایی نشدن آن‌ها مربوط می‌شود؛ به بیان روشن‌تر، بین واقعیت‌های زندگی روزمره انسان‌ها در نقاط گوناگون جهان و تعهدات و مسئولیت‌های بین‌المللی دولت‌ها، فاصله و شکاف عمیقی وجود دارد. بسیاری از طرف‌های درگیر در بحران‌های مسلحانه سال‌های اخیر، با آگاهی و گاهی به گونه‌ای هدفمند، اقدام به اعمال خشونت‌آمیز کرده و زمینه‌نقض گسترده و شدید حقوق بشر بین‌المللی را فراهم کرده‌اند.

رخدادهای سال‌های 6616 و 7717 برای اقلیت مسلمان روهینگایی در کشور میانمار، گویای این مسئله است که اگرچه جامعه بین‌الملل و به ویژه دبیرکل و مشاوران ویژه او، همواره بر حمایت از پیشگیری از جرایم جنایی، مانند نسل‌کشی و پاکسازی قومی تأکید کرده و مجموعه‌ای از فعالیت‌های بین‌المللی را برای ایجاد برابری بین انسان‌ها و فراهم کردن جهانی بهتر برای آن‌ها—صرف‌نظر از هرگونه تبعیض و تعصب—انجام داده‌اند، اما این حمایت‌ها، برای موفقیت راهبرد پیشگیرانه از نسل‌کشی کافی نبوده‌اند. شاید بتوان یکی از دلایل این موضوع را به ضعف‌های ساختاری منشور ملل متحد و منافع سیاسی—اقتصادی دو عضو دائم شورای امنیت، یعنی چین و روسیه مربوط دانست؛ به گونه‌ای که تلاش‌ها و فعالیت‌های دبیرکل‌ها را برای مقابله با شرایط بحرانی اقلیت روهینگیا، بی‌اثر کرده است. این نکته، بیانگر این است که چگونه اقدامات کشورهای یادشده به‌عنوان اعضای ثابت شورای امنیت، برای دستیابی به اهداف خودشان—که در چارچوب منافع ملی تعریف شده است—سازوکار نهادی سازمان ملل متحد را فلج می‌کند. چین و روسیه، نه تنها

آشکارا تأکید و توصیه دیرکل‌ها برای مسئول دانستن دولت میانمار را در مورد جرم نسل‌کشی رد کرده‌اند، بلکه از جامعه بین‌الملل نیز درخواست کرده‌اند که مداخله و فشار بر دولت میانمار را در مسئله اقلیت روهینگیا متوقف کند، زیرا این موضوع در واقع، دغدغه داخلی این کشور به‌شمار می‌آید. نمونه این حمایت را می‌توان در جلسه شورای امنیت سازمان ملل متحد در سپتامبر ۷۷۱۷ با موضوع اقلیت روهینگیا، مشاهده کرد.

هر دو کشور چین و روسیه، پشتیبان دولت میانمار بودند؛ آن‌ها حتی اذعان نکردند که بحران روهینگیا، یک بحران است، چه برسد به اینکه بپذیرند که این اقدامات «پاک‌سازی قومی»^۱ است. افزون‌براین، روسیه آشکارا اعلام کرده است که از هیچ اقدامی برای اعمال فشار به دولت میانمار پشتیبانی نمی‌کند (به این بهانه که این اقدامات، سبب وخیم‌تر شدن اوضاع می‌شوند). روسیه همچنین، توصیه کرده است که بهتر است بحران به‌لحاظ سیاسی حل شود و رایزنی‌هایی با مشارکت همه ذی‌نفعان انجام شود (Tanzimuddin Khan & Ahmed, 2019: 2-6).

در راستای مبارزه با جرایم بین‌المللی، از جمله نسل‌کشی، آگاهی از علل ایجادکننده‌ای مانند عدم انعطاف‌پذیری قومی، نژادی، فرهنگی، و مذهبی؛ عدم حاکمیت قانون؛ و تبعیض و تنفر نسبت به برخی گروه‌های انسانی می‌تواند بسیار کمک کند. بی‌شک، در اتفاق‌هایی که برای مردم روهینگیا میانمار رخ داده است، این سخن رافائل لمکین^۲، که در بردارنده نابودسازی جمعی یا فلج کردن نسبی یک گروه انسانی است، را می‌توان آشکارا دید، زیرا شاهد حجم گسترده اعمال خشونت‌آمیز ارتکاب‌یافته و حمله‌های سازمان‌یافته به قربانیان به‌دلیل عضویتشان در یک گروه خاص و تداوم و تکرار اعمال تبعیض‌آمیز و نابودکننده بوده‌ایم. به بیان روشن‌تر، در این فرایند، نه فرد یا افرادی که برحسب اتفاق مسلمان هستند، بلکه اقلیت مسلمان روهینگیا به‌طور خاص و به‌عمد، هدف نابودسازی قرار گرفته‌اند و شرایط ایجادشده توسط دولت میانمار، سبب انتقال گسترده جمعیت روهینگیا به مرز میان میانمار و بنگلادش شده و در نتیجه، این افراد در معرض قحطی، تحمل شرایط آب‌وهوایی سخت، و بیماری قرار گرفته‌اند؛ شرایطی که موجب مرگ تعداد زیادی از آن‌ها شده است.

1. Ethnic Cleansing
2. Raphael Lamkin

منابع

- A/C.3/68/L.55/Rev.1 (19 November 2013)
- A/CONF.183/9 (17 July 1998)
- A/HRC/34/L.8/Rev.1 (22 March 2017)
- A/RES/260 (III) (9 December 1948)
- A/RES/58/247 (23 December 2003)
- A/RES/96-I (11 December 1946)
- Azizi, S. & Haji, M. (2016). Making the government responsible for committing genocide: in opposition to or interacting with the transitional justice process. *Journal of Legal Studies*, Shiraz University, 8(2), 147-182. (in Persian).
- Beyrer, C & Kamarulzaman. A. (2017). Ethnic cleansing in Myanmar: the Rohingya crisis and human rights. *The lancet Journal*, 390, 1570-1573
- Danesh, A. (2015). The position of the Special Representative of the Secretary-General in the United Nations system and its role in the developments of Afghanistan. *Journal of Public Law Studies*, 45(2), 273-293. (in Persian).
- Dieng, A. (2016). *Protecting Vulnerable Populations from Genocide*. UN Chronicle Magazine. LIII(4)
- Global Centre for the Responsibility to Protect. (2017). R2P Monitor. (Last reached on: 18 Jul 2021). Retrived from: <https://www.globalr2p.org/publications/r2p-monitor-issue-36-15-november-2017/>.
- Global Centre for the Responsibility to Protect. International Coalition for the Responsibility to Protect. (2006). *Secretary-General Appoints Advisory Committee on Genocide Prevention*. (Last reached on: 29 Jun 2021). Retrived from: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/francis-deng/573-secretarygeneral-appoints-advisory-committee-on-genocide-prevention>.
- Global Centre for the Responsibility to Protect. International Coalition for the Responsibility to Protect. (2018). *Special Advisor on the Responsibility to Protect*. (Last reached on: 29 Jun 2021). Retrived from: <https://www.globalr2p.org/resources/statement-by-the-un-special-adviser-on-the-prevention-of-genocide-on-his-visit-to-bangladesh-to-assess-the-situation-of-rohingya-refugees-from-myanmar-march-2018/>.
- Guardian. (2017). Who are the Rohingya and what is happening in Myanmar? (Last reached on: 26 Jun 2021). Retrived from: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/sep/06/who-are-the-rohingya-and-what-is-happening-in-myanmar>.
- Iranian diplomacy. (2017). "In Search of Criminal Justice for Myanmar Muslim Victims." Retrived from: <http://www.irdiplomacy.ir/fa/page/1971607> (in Persian).
- Javidzadeh, H. (2011). United Nations preventive policies against genocide. *Law and Political Research Quarterly*, 13(33), 1-44. (in Persian).

- Köhler, I. (2018). Responsibility to protect Rohingya Muslims in Myanmar; Obligation or possibility for the international community? Bachelor Thesis, Master of Laws programme. Faculty of Law, Lund University, Sweden.
- Lederer, E. (2017). UN chief calls for end to ethnic cleansing of Rohingya Muslims as Security Council condemns violence. (Last reached on: 6 Jul 2021). Retrived from: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/rohingya-ethnic-cleansing-genocide-latest-aung-san-suu-kyi-refugees-burma-myanmar-un-bangladesh-a7945806.html>
- Mir Mohammad Sadeghi, H. (2002). Considerations in the position of crime prevention. *Journal of Legal Research*, 5(130), 99-110. (in Persian).
- MMR-1982-L-87413 (15 October 1982)
- Nebehay, S. (2017). Burma Rohingya Crisis: UN cannot rule out 'elements of genocide, says human rights chief. (Last reached on: 22 Jun 2021). Retrived from: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/burma-rohingya-crisis-genocide-un-human-rights-chief-muslims-military-forces-a8092461.html>.
- Rahmanian, H. & Piri, H. (2013). Criminological investigation of international crimes. *Journal of Legal Studies*, Shiraz University, 5(2), 25-58. (in Persian).
- Reliefweb. (2010). Timeline of International Response to the Situation of the Rohingya and Anti-Muslim Violence in Burma/Myanmar. (Last reached on: 3 July 2021). Retrived from: <https://reliefweb.int>.
- Report of the UN Children's Fund. (24 December 2017). Bangladesh: Humanitarian Situation Report No.16, Rohingya influx.
- RSC/EBUT/FB-46 RAH (28 April 1992)
- Rustaei, A. & Arashpour, A. (2016). Ethnic cleansing of Myanmar Muslims: a crime against humanity or genocide? *Criminal Law Research Quarterly*, 15, 45-73. (in Persian).
- S/2007/721 (11 December 2007)
- S/PRST/2017/22 (6 November 2017)
- S/RES/1366 (30 August 2001)
- Saffari, A. (2005). Criminalization and justification of punishment, (2nd Ed), Article in *Criminal Science* (a collection of educational articles to improve the knowledge of those involved in the fight against drugs in Iran). Tehran: Salsabil Publication. (in Persian).
- Schabas. W. (2009). *Genocide in International Law the Crime of Crimes*, (2nd Ed), New York: Cambridge University Press.
- SG/SM/18676 (13 September 2017)
- Šimonović. I. (2016). The Responsibility to Protect. *UN Chronicle Magazine*, LIII(4)
- Statement by Adama Dieng. (13 March 2018). United Nations Special Adviser on the Prevention of Genocide, on his visit to Bangladesh to assess the situation of Rohingya refugees from Myanmar .

- Statement by Adama Dieng. (19 October 2017). UN Special Adviser on the Prevention of Genocide and Ivan Simonovic, United Nations Special Adviser on the Responsibility to Protect, on the situation in northern Rakhine state, Myanmar
- Statement by Adama Dieng. (25 March 2013). United Nations Special Adviser of the Secretary-General on the Prevention of Genocide, on the situation in Myanmar.
- Statement by Adama Dieng. (29 November 2016). UN Special Adviser on the Prevention of Genocide, on the situation in northern Rakhine State, Myanma.
- Statement by Adama Dieng. (4 November 2015). Special Adviser on the Prevention of Genocide and Jennifer Welsh, Special Adviser on the Responsibility to Protect, on the upcoming elections in Myanmar.
- Statement by Adama Dieng. (6 February 2017). UN Special Adviser on the Prevention of Genocide, following OHCHR's report on the situation in northern Rakhine State, Myanmar.
- Tanzimuddin Khan, M., & Ahmed, S. (2019). Dealing with the Rohingya crisis: The relevance of the general assembly and R2P. *Asian Journal of Comparative Politics*. 1-23
- UN News. (2017). Rohingya refugee crisis a 'human rights nightmare'. UN chief tells Security Council. (Last reached on: 3 July 2021). Retrived from: <https://news.un.org/en/story/2017/09/567402-rohingya-refugee-crisis-human-rights-nightmare-un-chief-tells-security-council>.
- UN. (2018). Genocide Background. (Last reached on: 17 Jun 2021). Retrived from: <http://www.un.org/en/genocideprevention/genocide.html>.
- UN. (2018). Secretary-General. (Last reached on: 11 Jun 2021). Retrived from: <http://www.un.org/en/genocideprevention/secretary-general.html>.
- UN. (2018). Special Adviser of the Secretary-General on the Prevention of Genocide. (Last reached on: 27 Jun 2021). Retrived from: <http://www.un.org/en/genocideprevention/special-adviser-prevention-genocide.html>.
- United Nations Economic and Social Council. (24 January 2000). Fifty-sixth session, Question of the violation of human rights and fundamental freedoms in any part of the world. Report of Lallah Rajsomer, the Special Rapporteur. E/CN.4/2000/38.
- United Nations Information Center. (2009). Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice, (6st ed), Tehran: United Nations Resident Coordinator Office in Iran.
- Worldpopulationreview. (2021). Myanmar Religion, Economy and Politics. (Last reached on: 27 Jun 2021). Retrived from: <https://worldpopulationreview.com/countries/myanmar-population>